

LÁSZLÓ ANDRÁS

A VILÁGRA VONATKOZTATOTT TRADÍCIÓ

A tradicionalitás az eredet tudatának és a cél tudatának a fenntartottságát jelenti. Az eredet tudatának a fenntartását és annak a fenntartását, hogy az ember mint létező lényege szerint természetfeletti, lényege szerint állapotfeletti állapotból származó, lényege szerint bár megjelenik a világban, világfeletti lény. Ennek a tudata tapasztalati tudat. Ennek a tudata nem elméleti tudat és nem elméleti tudás vagy informáltság arról, hogy mi az ember voltaképpeni eredete, noha a jelenkorban már ennek a reprezentációja is tulajdonképpen értéket képvisel. Ennek a tudata is jelentős, éppen a visszafordulásnak vagy az előrejutásnak – ami ebben az esetben azonos – a szempontjából, tehát az eredetnek és a célnak az elérése szempontjából.

A tradicionalitás tudás az eredetről és tudás a célról. Ezt reprezentálta a kínai taoista tradícióban Lao-ce, a csecsemőbölcs, akinek csecsemői léte azt jelenti, hogy közel van az eredethez, bölcs aggastyán léte pedig azt, hogy teljes érettségben, teljes kibontakozottságban, mindent magába gyűjtve közel van a célhoz. Az eredet és a cél tudata, a metafizikai eredet és a metafizikai cél tudata a tradíció. Fenntartottság, végigvitel, továbbadás; az örök tudás továbbadása. Továbbadás a fenntartottság vagy az újbóli fenntartottság vagy a fenntartottság helyreállítása értelmében.

A tradíció azonban nem kizárólag a centrális metafizikával függ össze. Lényege szerint, végső lényege szerint persze azzal. Végső lényege szerint a tradíció mindig a metafizikai abszolútumot fejezi ki a relatívumok világában, de ugyanakkor a világban, a világ tényeire vonatkoztatva is megjelenik és megnyilvánul a tradíció, és a tradíciónak meg is kell nyilvánulnia a világ legkülönbébb síkjain, az emberi-földi élet legkülönbébb vonatkozásainak a körében.

A tradíció mellett, hogy középponti tradíció, másodsorban vonatkoztatott, a világra vonatkoztatott tradíció. Tehát a világban való tradicionális jelenlét – a tradicionális szellem világban való jelenléte – hozzátartozik a tradícióhoz. Éppúgy hozzátartozik, vagy mondjuk úgy, hogy majdnem éppúgy hozzátartozik, mint a metafizikai megvalósítás.

Metafizikai megvalósítás nélkül nincs tradíció. Tehát a tradíció messze több, mint tanítások gyűjteménye, netán dokumentált tanítások gyűjteménye. Ennél mérhetetlenül több. Nemcsak azért, mert a tradíció köré vallások jönnek létre, a tradíciót körülveszik, beburkolják vallások, hanem azért is, mert megvalósítást jelent, és azért, mert a világ számára egy rendet hivatott biztosítani.

A tradíció világának intenzitása a sötét korszak kezdetével együtt lecsökkent, noha nem szűnt meg azonnal. A tradíció voltaképpeni visszahúzódását a keresztény időszámítás előtti 510-es (csillagászatiilag mínusz 509-es) évhez szokták kötni. Ez természetesen csak egy orientatív szám, amely eligazítást ad, hogy hozzávetőleg ekkor kezdett a világból a tradicionalitás visszahúzódni. A tradicionalitás visszahúzódása azonban nem jelenti a tradicionalitás megszűntét. Csak a legeslegutóbbi időkben, tehát hozzávetőleg a múlt [19.] század közepe óta lehet arról beszélni, hogy a tradíció ha nem is szűnt meg teljesen a világban, de olyan mértékben kihúzódott a világ létéből, az ember földi világának a létéből, hogy meghatározó jelentőségét elveszítette. Ez az ember és a metafizikum viszonyából következik. Az ember ugyanis nem fejlődik, az ember nem emelkedik szellemileg, hanem hanyatlik, vagyis egyre inkább eloldódik az eredetétől és az eredetnek attól a tudatától, ami önnön természetfeletti, természetet megelőző, lényege szerint természetet megelőző lényével függene össze.

A tradicionalitás elvesztése azt jelenti, hogy az ember elveszíti önnön eredettudatát. Az ember elveszíti kapcsolatát önmagával, önmaga lényegével. Ennek a legkülönbébb konzekvenciái jelennek meg a világban, a legkülönbébb derivátumait lehet kimutatni, de mindennek a hátterében voltaképpen ez van: az eredettudatnak az elvesztése, elvesztése az ember lényegének, a lényeg tudatának. Hiszen mi más lenne a lényeg? Tehát elvesztése mindannak, ami az embert a mulandóság, a halandóság, az elpusztíthatóság, a korrumpálhatóság köréből kiemelné. Az ember esszenciális összeomlása azt jelenti, hogy a voltaképpeni eredet és a voltaképpeni cél tudata megszűnik, vagyis önnön lényegének a tudata megszűnik, megszűnik annak a tudata, ami az emberben a halhatatlanságot mint princípiumot jelentené.

Az ember, amikor megnyilvánul – mint ahogy minden megnyilvánult – benne van a létesülés és elmúlás örvényében, abban az örvényben, amit

a buddhista tradíció és tanítás *samsārának* nevez. Ez a létesülés örvénye. Ebben minden létező mintegy benne van. A *samsārában* azonban a mozdulatlan középpont, a mozdulatlan tengely tudata még fennmarad. A tradicionalitás egy vonatkoztatást jelent ehhez a tengelyhez, a lét tengelyéhez, vagyis a tudat tengelyéhez, vagyis egyes szám első személyben fogalmazva önmagam axialitásához. Ezt a tradicionalitás élő tudásként tartja fenn.

Amikor ez elvész, akkor az alanyiség tengelyszerűségéhez képest csupán egy személyesség jelenik meg, a személyesség mulandó karakterisztikumaival együtt, majd a személyesség relatív tengelyszerűségi alapstruktúrája is felbomlik, az ember teljesen kiszolgáltatottként éli át önmagát, a világba belehajítva találja magát, a heideggeri *Geworfenheit* értelmében beledobva találja magát a világba. Nem tudja, hogy kerül oda, semmit nem tud eredetéről, semmit nem tud lényegi céljáról, álcélokat konstruál önmaga számára, efemer célokat konstruál önmaga számára, vagy látszólag maradandó célokat, amelyekben azonban nem tud hinni, amelyekben egyáltalán nem biztos. Mert miért lenne biztos ezekben, ha maga a cél nem a középpontot jelenti, és a célnak a tudata nem olyan vonatkozást jelent a középponttal, amely már magának a középpontiságnak az elővételezett intuitív jelenlétén alapul?

A tradicionalitás és az antitradicionalitás feszültsége – amelyről sokszor elmondtam már, hogy a legnagyobb ellentét, a legnagyobb oppozíciós pár, ami egyáltalán a földi emberi világban lehetséges – egyszerűen mind a halandóság és halhatatlanság oppozícióját is jelenti. Az antitradicionalitás a halandóság irányába – de a halandóságot nem egyszerűen negatív értelmű képességgént fogjuk fel –, a halandóságban pedig a halál irányába működő erőket is jelenti. Tehát a halandósággal összefüggő pusztító erők és az antitradicionalitás a lehető legszorosabb kapcsolatban állnak. A tradicionalitás ezzel szemben – mint fenntartottság – a tudat fenntartását is jelenti, vagyis ellenállást azoknak az erőknek, amelyek a halált, vagyis a tudat kioltódását akarják érvényesíteni minden körülmények között.

Ha az ember teljesen földi lénné válik, ez azt jelenti, hogy önmagában a mulandóságnak leginkább kitett strukturális valóságokhoz kötődik, azaz önmagán belül nem tud kötődni saját szellemiségéhez, és saját lelkeségével is egyre inkább olyan viszonyt alakít ki, amelyben a

lélekben működő halálerők felé fordul. Így a léleknek a testhez kötöttsége végül olyan fokot ér el, amelyben az ember a földi élete végén az identifikációinak megfelelően már nem tudja tovább fenntartani a tudatosságát. Amikor a tradíció kivonul az emberi világból, visszahúzódik az ember világából, ez mindig azt jelenti, hogy az ember halandósága nagyságrendileg fokozódik. Az ember nem olyan létező, amely a feltétlen halhatatlanságot fejezné ki. Az ember egész élete során függő helyzetben van a megszűnés és a fennmaradás között.

Mindig antitradicionális és antispirituális az a tanítás, amely az ember számára a halál után egy feltétlen lehetőséget jelöl ki, tehát akár azt, hogy az ember feltétlenül megszűnik a halál után, vagy akár azt, hogy az ember feltétlenül fennmarad, vagy bármilyen feltétlenséget. Az ember függő helyzetben van, ez az emberi létforma lényege. Függő helyzetben van, és nem biztos, hogy a saját halálát át és túl tudja élni.

A tradíció azt jelenti, hogy az ember a halált túl tudja élni, mert saját eredetére esszenciálisan emlékezik, emlékezni tud, saját eredettudata él benne, ennek megfelelően saját céljának a tudata is él benne, tehát él benne saját preegzisztenciájának és saját posztegzisztenciájának a tudata. Erről beszél a tradíció mint tanítás, de a tradíció nemcsak tanítás: a tradíció olyan vonulat, amely az embert saját sorsa fölé emeli. A tradíció felette áll a sorsnak, és felette áll az örvénylésnek. Az örvények világában jelenik meg, de az örvények meghaladásáról beszél, ezt képviseli, ezt reprezentálja a világban.

Éppen ezért a tradíció az ember lényéhez tartozik. A tradíció nemcsak az, amiről a buddhizmus, a hinduizmus, a kabbala, a szufizmus, a taoizmus mintegy tanításain keresztül szól, az is természetesen, de ennél messze több. A tradíció az, ami az emberben halhatatlan. Ennek a fenntartása teszi lehetővé a tradíciókhoz mint tanításokhoz való kapcsolódást, és a tradíciónak mint tanításnak, mint tanításoknak az érvényesülését. Csak ez a halhatatlansági princípium felébredése teszi ezt valóban érvényessé.

A tanítás ahhoz szól, akiben a tradíció mint a halhatatlansági princípium felébredése megjelenik, megnyilvánul, élni kezd, működni kezd, hatni kezd, aki ezt felfogni képes. Szó sincs arról, hogy kizárólag arról beszélnének a tradíció összefüggéseiben, hogy a különböző vallások és a vallások hátterében működő összefüggések mit tanítanak, mit monda-

nak, miről beszélnek. Erről is szó van nyilvánvalóan, de messze többről. A tradíció mindenkiben valamilyen értelemben és szinten jelen van, de ez a „valamilyen szinten és valamilyen értelemben” – önmagában rendkívül kevés. Mint ahogyan a szellem is jelen van mindenkiben, hiszen különben nem is létezne. Ez azonban elégtelen, ennél többre van szükség.

A tradicionalitás emberi kvalitás – kvalitás és képesség. Tehát több, mint a létezőkben való általános jelenlét. Egy tudásnak a felébredése, minden információtól független és információt megelőző és meghaladó tudásnak a felébredése, annak a tudásnak a felébredése, hogy egyes szám első személyben fogalmazva én örök létező vagyok, én létezőn túli létező vagyok, én kiolthatatlan vagyok, én önmagamban gyökerezem, én önmagam értelme és oka vagyok és én önmagam célja vagyok.

A tradíciók voltaképpen erről tanítanak, ezt képviselik a tanítás szintjén, de ha ez valakiben tanítástól függetlenül és a tanításokat megelőzően nem ébred fel, legalábbis egy szükséges és elégséges minimum formájában, annak számára a tradicionalitás mint tanítás, mint tanítások halmazata nagyon keveset fog jelenteni, szinte semmit. Ha az érdeklődése olyan az illetőnek, akkor ez valamilyen kultúrtörténeti érdekesség lesz. Foglalkoztak ezzel ilyen szinten, egyetemi katedrákat töltöttek be, foglaltak el olyan szinten a szakértelem birtokában, hogy irodalomtörténeti érdekességgé váltak fel a vedákat az upanišadokat, az āraṇyakákat, a brāhmaṇákat, és számukra ezek ennél többet nem jelentettek.

Egy másik fontos szempont, hogy bár jelenthet valaki számára ennél sokkal többet, addig, amíg a végső cél közvetlen határához nem jut el, addig a benne felébredt tudás kialudhat. Tapasztalni lehet, hogy azokban az emberekben, akikben az értés felébredt, az értés hogyan tud kihunyni. Úgy tűnik, mintha még értenék azt, amit értettek egyszer, azt hiszik magukról, hogy értik, de már nem értik, már igazán nem értenek valamit. Ezt valóban tapasztalni lehet, és ez egy rendkívül tragikus valósága az emberi létrendnek: felébred egy tudás, és ez a tudás kialszik – nem látványosan, annyira nem látványosan, hogy ennek az átélője nem tapasztalja az igazi kihunyását a tudásnak. Valami felébred, és azután megszűnik.

Ezért döntő hivatkozni arra a görög szóra, hogy ἀρχή, ami azt jelenti, hogy ‘kezdet’, és azt jelenti, hogy ‘uralom’. Ez nemcsak az első és végső nagyságrendű valóságok körében jelenik meg így, hanem tulajdonképpen

még a legalacsonyabb mentális szinteken is. Szinte mindenki tapasztalhatta, akiben egyáltalán tényleges érdeklődés él valami iránt, hogy amikor elkezd valamivel foglalkozni, bár a tájékozottsága a témát illetően esetleg minimális, egy olyan tudással rendelkezik, ami a későbbiekben, a sokkal nagyobb felkészültségek korában már nincs meg benne. A tradícióval való kapcsolatot egy állandó kezdés értelmében kellene fenntartani; úgy fenntartani, hogy folytonosan kezdésben legyen, hogy a foglalkozás mindig a kezdeténél legyen. Ez azt jelenti, hogy majdnem a céljánál vagyok. Úgy fenntartani, úgy folytatni valamit, hogy ez nem a kezdet intenzitásával van jelen, nem is jelent fenntartást sem, az mindig az elvesztést jelenti. Bár már sokkal többet tud arról a témáról, amivel foglalkozik valaki, egyre többet tud, de a tematikával való esszenciális viszony közben egyre gyengülhet, egyre inkább vesztésben lehet, egyre inkább megszűnővé válhat, vagyis hanyatlásba megy át.

Csakis a kezdés értelmében van fenntartottság, a kezdet erejének az értelmében; kezdetben lenni, a kezdetnél lenni annyi, mint valamilyen értelemben uralkodni, uralomban lenni, birtokolni egy hatalmi tudást. Ez nagyon jelentéktelen szinteken is már jelentkezhet, és ott is értelme és érvénye van. Nyilvánvaló, hogy az ontológiai rendű valóságok körében ennek a jelentősége messzemenően nagyobb, de minden szinten valamilyen módon jelen van. Tehát: kezdetben lenni, ott lenni a kezdetnél, vagyis uralomban lenni. Az archaikus nem annyit jelent, hogy ősi, ennél sokkal többet jelent. Azt jelenti, hogy kezdeti és uralmi, kezdeti és uralmi állapotban levő. Az archaikus ember fenntartott kezdeti állapotban van. Ha az uralom elvész, elvész a kezdet, és ha a kezdet elvész, elvész az uralom. A kezdetlen és végtelen pedig csak a kezdeten keresztül realizálható. Az archaikus ember és az archaikus világ egy olyan világ, amelyben a kezdet intenzitása jelen van. A kezdet pontszerű ugyan, de aki folytonosan kezdetben van, az a lét centralitását mint pontot folytonosan fenn tudja tartani. A pont mindig kívül van, térbelileg is és lényege szerint is kívül van azon, amihez tartozik.

A lét középpontja túl van a léten. A tudat középpontja túl van a tudaton. És a középpont az a kapu, a kezdet az a kapu, amelyen keresztül a kezdetlen és a végtelen megvalósítható. A lét középpontja léten túli, és a lét középpontja az Abszolútum kapuja. A középpont mindenkiben jelen van, de úgy van jelen, hogy kívül van, nem területileg van kívül,

hanem lényege szerint. A kör középpontja nincs a körben. Nem a körön kívül található meg valahol, hanem a körön belül hagyja el a kört. A középpont soha sincs a térben, soha sincs a síkban, mindig kívül van, úgy van kívül, hogy végtelenül belül van, hogy túl van, hogy megelőz és meghalad mindent. A tradíció fenntartottsága a kezdet és a kezdetelen fenntartottsága a világban, egy éberség, egy tudás, egy látás fenntartása akkor, amikor a világban az éberség megszűnik, a tudás elhomályosul, a látás vakságba megy át.

A tradíció a világban, mint meghatározó erő, már nincs jelen. Scaligero azt mondja, hogy a tradíció már nem tradíció, csak a tradíció emléke. Akkor lenne igaza, ha a tradíciót a realizációtól elválasztva is lehetne értelmezni. A tradíció a realizáció nélkül valóban csak a tradíció emléke, de a tradícióhoz a realizáció hozzátartozik, és hozzátartozik az is, hogy a világra megkíséreljük vonatkoztatni a tradíciót akkor is, amikor ennek a világban való feltételei megszűnőben vannak. Tehát lehet a világra akkor is tradíciót vonatkoztatni, és akkor is meg lehet kísérelni a tradíció bevitelét a földi emberi világ szféráiba, amikor ennek semmi nem kedvez. Nyilvánvaló, hogy ez a tradíció-bevitel rendkívül kis hatásfokú lehet, ahogyan az időben előre haladunk, ennek a hatásfoka messzemenően kicsi, egyre kevesebb. Száz évvel ezelőtt is alig volt erre lehetőség. Azóta a helyzet mérhetetlenül leromlott e tekintetben. Szinte semmi lehetőség nincs, mégis meg kell kísérelni.

Az a külső, úgynevezett külső, mondhatjuk így, hogy operáció, vagy operáció-sorozat, amellyel a világban a tradíciót érvényesítjük, ugyanekkor egy benső folyamatot is megindít: a tradíció benső érvényesítését. A kettő között fenomenikusan szélsőségesen nagy a különbség, lényegileg nem. Egyetlen intuícióból származik mind a kettő, ha valóban származik és ha valóban megnyilvánul.

A tradíciók, a tradíció tudatát mintegy minden irányba, kifelé és befelé, mindenféle értelemben érvényesítenie kell annak – és csak annak, hiszen, hogy tudná más érvényesíteni –, akiben az erre irányuló intuíció felébred. Ez az intuíció felébred, és felébredésének a pillanatában kialakul; de az, hogy felébred egyszer, lehetőséget jelent arra, hogy máskor újból, egy újbóli afelé irányulással felébredjen. A kihunytt intuíció még felébreszthető újból. És akiben az első intuíció emléke nem halványodott el teljesen, abban él az az igény, hogy ezt felébressze önmagában; és ha

felébreszti, akkor a tradíció a maga tanításai értelmében is, sőt a tanítások interpretációiban is, meg fogja mutatni az utat a tájékozódáshoz, és meg fogja mutatni az utat egy valóban realizációs folyamat végigjárásához.

A Szerző 1992-ben tartott előadása nyomán.